

Op bezoek bij een Zweedse nachtzwaluwringer

Jan Wouters

Ik doe mee aan een RAS-project aan nachtzwaluwen. Tijdens mijn vakantie naar Zweden bezocht ik een Zweedse nachtzwaluwringer. Hier geef ik een impressie van dat bezoek.

Als je aan een RAS-project meedoet, probeer je natuurlijk te leren van ervaringen van andere onderzoekers om niet helemaal zelf het wiel uit te hoeven vinden. Zo zijn we al eens gaan kijken in België waar Ruben Evens onderzoek doet aan de nachtzwaluw. Ook volg ik met veel interesse het blog op internet van de Zweed Urban Rundström over zijn ervaringen met het ringen van nachtzwaluwen. (<http://nightjarsweden.blogspot.nl/>).

Nu hadden mijn vrouw en ik in juni 2017 een vakantie naar Zweden gepland. Het leek me een mooie gelegenheid om die te combineren met een bezoek aan Urban Rundström. Per mail had ik contact gelegd en ik was welkom. Eenmaal in Zweden op de camping in Oskarshamn haalde Urban me op voor een nachtje nachtzwaluwen ringen. Hij kwam rond 22u45 recht van zijn werk (in ploegendienst). Het begon al te schemeren want de zon was net onder.

We reden naar zijn onderzoeksgebied dat heel groot bleek. Hij woont in Oskarshamn aan de oostkust, ter hoogte van Öland. Hij bestrijkt een gebied van 25 km ten noorden van Oskarshamn tot 25 km ten zuiden ervan, van de kust tot zo'n 20 km landinwaarts in totaal dus ongeveer 1000 km². Daar zitten zeker 600 nachtzwaluw-territoria. Het rotsachtige landschap staat hoofdzakelijk vol productiebos met bomen in alle leeftijden en ook veel kapvlaktes, goed voor nachtzwaluwen. Hij draait er een RAS-project nachtzwaluwen en probeert er zoveel mogelijk te ringen en terug te vangen. Dit jaar had hij er al meer dan 100 gevangen. In samenwerking met Gabriel Norevik die verbonden is aan de universiteit van Lund heeft Urban ook geolocators aangebracht op een aantal nachtzwaluwen. Hij had er al enkele teruggevangen dit seizoen maar de data waren nog niet uitgelezen.

Na een half uurtje rijden stopten we op een plaats waar enkele nachtzwaluwen zaten te zingen. Dus zette hij daar het net op. Om dat in het donker gemakkelijk op te kunnen zetten, heeft hij een set van twee stokken met het mistnet, opgevouwen in een linnen zak, er al aan vast. De eerste stok wordt aan een geschikte boom bevestigd met een spin. Een stok in de grond steken is vaak onmogelijk vanwege de rotsige bodem. Dan wordt het net uitgerold en de andere stok wordt met twee scheerlijnen vastgezet. De stokken bestaan uit telescoopstokken voor glazenwassers. De bovenste lus van het net is vastgemaakt aan de top van de stok. Dan is met het uitschuiven van de stokken het net klaar voor de vangst. Geluid erbij en afwachten. Na de vangpoging wordt alles weer ingeschoven. De scheerlijnen losgekoppeld en opgerold in zijn binnenzak. Het net ingevouwen terug in de zak en met de stokken samengebonden met een riempje. Klaar voor de volgende locatie, die wel weer 5 à 10 minuten rijden verder lag. Daar weer hetzelfde procedé. In die eerste nacht deden we vijf vangpogingen, daarbij vingen we een mannetje terug uit 2015. Een tweede vogel ontsnapte uit het net.

Wat registreert Urban zoal naast de standaard zaken zoals ringnummer, geslacht en leeftijd, vleugellengte en gewicht? Hij meet bij de mannetjes de grootte van de witte vlekken op de vleugel en staart en fotografeert die ook. Hij hoopt erachter te komen of de grootte van de witte vlek een maat is voor de vitaliteit van de vogel. Verder scoort hij de maagvulling, die je gemakkelijk kunt zien en voelen op de buik. Het was me weleens opgevallen dat

sommige nachtzwaluwen een erg dikke buik hebben. Dat blijkt dus een volle maag te zijn. De hoeveelheid voedsel in de maag zegt iets over het voedselaanbod ter plaatse.

Urban appte wat met Gabriel, die in een aangrenzend gebied aan het vangen was. Omdat we zo weinig vingen reden we rond 2u30 even naar hem toe, want Gabriel had er al 7 gevangen. Het begon ook al weer licht te worden, echt heel donker was het trouwens niet geweest.

Gabriel stond op een hotspot waar je volgens zijn zeggen wel 10 nachtzwaluwen kon horen zingen. Er vlogen inderdaad zeker 5 nachtzwaluwen rond. Hij was net zijn achtste vogel aan het afwerken toen we aankwamen. Daarna gingen we zijn net controleren wat ook nog een vogel opleverde: dat maakte 9 vogels in een nacht.

Gabriel en Urban proberen alle ringers van nachtzwaluwen binnen Europa met elkaar in contact te brengen. Ze hebben daarvoor al eens een contactdag belegd en willen dat in de toekomst nog vaker doen. We namen afscheid van Gabriel en rond half vier leverde Urban me weer af op de camping.

De volgende nacht hadden we opnieuw afgesproken. Nu reden we eerst naar een plek met een roepende ruigpootuil omdat ik verteld had dat ik die nog nooit had gehoord. Daar zongen ook diverse nachtzwaluwen maar volgens Urban had hij die al geringd. Daarom naar een andere locatie gereden. Daar kwam een mannetje een keer vlak over het net gevlogen, maar toonde daarna geen belangstelling meer. Op de volgende plek zaten 3 mannetjes te zingen. Het net ertussen opgezet, maar ze reageerden geen van alle op het geluid. Op de derde vangplek zong in eerste instantie een mannetje. Het net erbij gezet en het geluid aan: meteen een felle reactie en het net in. Tijdens het afwerken van die vogel hoorden we dat er nog een ander mannetje reageerde. En inderdaad na het loslaten van de eerste vogel gingen er zelfs nog twee mannetjes in het net. Het blijft een raadsel waarom ze soms zo fel reageren op het geluid en andere keren nauwelijks.

Tenslotte gingen we nog naar een atypische vangplek: een open plek aan het eind van een doodlopende bosweg in hoog opgaand naaldbos. Toch zongen daar twee mannetjes. Er zijn daar namelijk in het bos ook rotsige open plekken. Het net opgezet op de donkerste plek, want het begon al weer te dagen. Dat leverde nog 1 ongeringd mannetje op. Urban vertelde dat hij op deze plek jaarlijks twee mannetjes ringt, o.a. ook zijn 500ste vogel.

Figuur 1. Urban Rundström bij het verwerken van een nachtzwaluw

Maar hij vangt er nooit geringde terug. Waarschijnlijk is het een marginaal broedbiotoop waar de broedvogels niet naar terugkeren. Daarna bracht Urban me weer terug naar de camping waar ik om kwart over drie in mijn slaapzak kon kruipen.

Ik zie enkele duidelijke verschillen met onze ervaringen in Nederland. In Zweden zijn nachtzwaluwen de hele nacht te vangen. Bij ons gaan ze foerageren nadat ze gezongen hebben en verdwijnen dan vaak uit het territorium. Ze kunnen op enkele kilometers van het nest gaan foerageren. Ook de dichtheid aan broedvogels lijkt nogal te verschillen tussen Nederland en Zweden. Urban gaat na een vangpoging ergens anders proberen. Wij blijven op een avond in hetzelfde gebied. Toch hebben we ook al iets overgenomen van de Zweden, namelijk het registreren van de maagvulling.

Kortom, een leerzame ervaring om bij de Zweedse collega's mee te kijken. Ondanks de knutjes die alom aanwezig waren.

Jan Wouters